

УДК 81'373:811.111

DOI <https://doi.org/10.32782/bsps-2024.5.6>

ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ЕЛЕМЕНТІВ ІНШОМОВНОГО ПОХОДЖЕННЯ В СУЧАСНІЙ АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ

Оксана Кечеджі

старший викладач кафедри перекладу

ДВНЗ «Приазовський державний технічний університет»

вул. Гоголя, 29, м. Дніпро, Україна

orcid.org/0009-0001-0250-7361

e-mail: ksenawin@hotmail.com

Анотація. Статтю присвячено розгляду функціонування елементів іношомовного походження в сучасній англійській мові. Особлива увага приділяється аналізу етимологічно гетерогенних елементів, таких як афікси та фрагменти слів, що запозичені і стали самостійними мовними одиницями. Проаналізовано різноманітні словотворчі процеси, що відбивають інноваційні зміни в мові під впливом зовнішніх факторів, таких як політичні, економічні й культурні зміни. Окремо розглядається класифікація суфіксів залежно від частини мови, яку вони утворюють. Зазначається, що латинські й грецькі елементи залишаються головними постачальниками словотвірних інновацій, хоча спостерігається активізація запозичень з інших мов, зокрема французької, німецької, іспанської та італійської. Узагальнено, що певна низка словотвірних афіксів та елементів активно використовуються для утворення нових лексичних одиниць, що позначають професії, стани або соціальні ролі. Фактичний матеріал дав змогу встановити, що деякі елементи формують численні інноваційні ряди й відбивають взаємозв'язок між подіями у світі та соціальними змінами. Таким чином, у процесі аналізу словотворчих елементів сучасної англійської мови виявлено, що гетерогенні елементи є найбільш продуктивною групою для утворення нових лексичних одиниць. У процесі аналізу визначено, що неологізми, створені з використанням цих елементів, активно входять до словникового складу мови, збагачуючи її новими значеннями й відтінками. Важливо відзначити, що запозичення не тільки розширюють словниковий запас англійської мови, а й відображають глобалізаційні процеси та інтеграцію культур. Особливу увагу приділено аналізу соціолінгвістичних аспектів використання новоутворених слів у різних контекстах, зокрема в медіа й наукових текстах. Отже, у статті висвітлено комплексний підхід до дослідження іношомовних елементів в англійській мові з акцентом на їхню роль у сучасних комунікативних процесах. Узагальнено досвід використання й інтеграції цих елементів, що дає змогу краще зрозуміти механізми мовної еволюції та взаємодії різних мовних культур.

Ключові слова: словниковий запас, неологізми, гетерогенні елементи, словотвір, семантична деривація, лексико-семантичні зміни.

PECULIARITIES OF THE FUNCTIONING OF FOREIGN LANGUAGE ORIGIN ELEMENTS IN MODERN ENGLISH

Oksana Kechedzhi

senior teacher at the department of translation

SHEI "Pryazovskyi State Technical University"

Gogolya Str., 29, Dnipro, Ukraine

orcid.org/0009-0001-0250-7361

e-mail: ksenawin@hotmail.com

Abstract. The article is devoted to consideration of the functioning of elements of foreign language origin in the Modern English. Special attention is paid to the analysis of etymologically heterogeneous elements, such as affixes and fragments of words that were borrowed and became independent linguistic units. A variety of word-formation processes reflecting innovative changes in language under the influence of external factors such as political, economic and cultural changes were analyzed. It was separately considered the classification of suffixes depending on the part of the language they form. It is noted that Latin and Greek elements remain the main providers of word-forming innovations, although there is an increase in borrowings from other languages, especially French, German, Spanish and Italian. It is summarized that

a certain number of word-forming affixes and elements are actively used to form new lexical units denoting professions, states or social roles. The factual material made it possible to establish that some elements form numerous innovative lines and show the correlation between world events and social changes. In the process of analyzing the word-forming elements of the Modern English, it was found that heterogeneous elements are the most productive group for the formation of new lexical units. In the process of analysis, it was determined that neologisms with these elements are actively function in the vocabulary of the language, enriching it with new meanings and nuances. It is important to note that borrowings not only enlarge the English vocabulary, but also represent globalization processes and the integration of cultures. Special attention was paid to the analysis of sociolinguistic aspects using of new formed words in various contexts, especially in mass media and scientific texts. Thus, the paper offers a comprehensive approach to the study of foreign language elements in English, with an emphasis on their role in modern communicative processes. It was summarized the experience of using and integrating these elements, which allows for a better understanding of the mechanisms of language evolution and the interaction of different language cultures.

Key words: *vocabulary, neologisms, heterogeneous elements, word formation, semantic derivation, lexical-semantic changes.*

Статтю присвячено розгляду функціонування іншомовних елементів у сучасній англійській мові. Основна проблема полягає в необхідності дослідження того, як етимологічно гетерогенні афікси та фрагменти слів інтегруються в англійську мову, трансформуються в самостійні мовні одиниці й впливають на її розвиток. Елементи мов-донорів стають активними учасниками словотворчих процесів у мові-реципієнті, утворюючи нові лексеми та змінюючи семантику вже наявних. Важливим аспектом є розуміння того, які фактори впливають на продуктивність та активність цих елементів у словотворі. Поряд зі словотвором і семантичною дери-вацією в збагаченні словникового складу мови значну роль відіграють запозичення з інших мов, причому, як слушно зауважує Ю.А. Зацний, саме запозичення формують внутрішні ресурси мови [1, с. 189]. Таким чином, необхідною умовою асимілювання лексичної одиниці іншомовного походження є пристосування її до законів мови-запозичувача.

Необхідність дослідження зумовлена також потребою вивчення соціолінгвістичних аспектів використання новоутворених слів у різних контекстах. Важливо визначити, як ці елементи впливають на лексичний склад мови та як саме відбивають соціальні, політичні й економічні зміни у світі. Отже, важливим є виявлення механізмів, що забезпечують інтеграцію іншомовних елементів в англійську мову, і визначення їхньої ролі в сучасних комунікативних процесах.

Дослідженням неологізмів, етимологічно гетерогенних лексем у вокабулярі сучасної англійської мови присвячені роботи бага-

тьох науковців, серед яких – Сара Грей Томасон, Ерік Пратт Хемп, Роберт Діксон, Angela Ralli, Rosa Ismayoeng та інші. Однак, ураху-вючи динамічні процеси, які відбуваються на сучасному етапі й динаміці розвитку мов, певне коло питань залишається поза увагою лінгвістів.

Мета статті полягає в усебічному аналізі функціонування етимологічно гетерогенних елементів у сучасній англійській мові. Дослідження спрямовано на визначення механізмів інтеграції іншомовних афіксів і фрагментів слів у систему англійської мови, а також їхнього впливу на динаміку словникового складу мови-реципієнта, а саме як зазначені елементи відображають соціальні, політичні й культурні зміни, які відбуваються у світі, і як саме вони сприяють формуванню нових лексичних одиниць.

Для досягнення зазначеної мети передбачається розгляд таких завдань: проаналізувати запозичені елементи; виявити, які афікси та фрагменти слів запозичені з інших мов та інтегровані в англійську мову; розглянути словотворчі процеси, а саме проаналізувати механізми словотвору, у яких беруть участь іншомовні елементи, визначити їх продуктивність; класифікувати афікси залежно від частини мови, яку вони утворюють; визначити ключові фактори інтеграції іншомовних елементів у мовну систему.

Об'єктом статті є елементи іншомовного походження в сучасній англійській мові. Дослідження охоплює як теоретичні аспекти, так і практичні приклади використання іншомовних елементів у різних соціальних контекстах, таких як медіа, наукові тексти й інші комунікативні сфери.

Предметом роботи є особливості функціонування запозичених елементів у мові-реципієнті.

Матеріалом дослідження слугували роботи вітчизняних і закордонних науковців, а також англомовні лексикографічні видання.

Елементи іншомовного походження ми класифікуємо стосовно того, яку частину мови вони утворюють. В англійській мові такими елементами здебільшого є транспонуючі, віддієслівні або відприкметникові суфікси [2, с. 30]. Найбільшою кількістю маркуються гетерогенні елементи латинського та грецького походження, оскільки ці мови й досі залишаються головним постачальником для словотвірних інновацій сучасної англійської мови. Однак не останню сходинку займають словотвірні елементи французького походження. Останніми роками спостерігається активування інших мов-донорів: німецької, іспанської, італійської.

Аналіз фактичного матеріалу свідчить, що серед словотвірних гетерогенних елементів англійської мови мають місце префікси, які відбивають розмір, кількість тощо: *bi-*, *centi-*, *deca-*, *duo-*, *extra-*, *hyper-*, *kilo-*, *magni-*, *maxi-*, *medio-*, *mega-*, *micro-*, *milli-*, *mini-*, *mono-*, *multi-*, *oligo-*, *poly-*, *soli-*, *super-*, *über-*. Стосовно наведеної групи вважаємо доречним зауважити, що не всі із цих словотвірних елементів є продуктивними на сучасному етапі. До високопродуктивних зараховують префікси *bi-*, *hyper-*, *mega-*, *maxi-*, *mini-*, *multi-*, *super-*, *über-*. Головним чином вони широко використовуються в рекламі, де виконують гіперболічну функцію. Ці префікси з вузькоспеціалізованих (свого часу вони вживалися зазвичай у мовленні математиків і фізиків) перетворилися в загальномовні, з'єдналися з німецькими та романськими основами для створення інновацій, наприклад: *hypergrowth*, *hyper-evolution*, *hypercommercialisation*, *hypermiling*, *hyperpower*, *megabrand*, *megaconcert*, *megaempire*, *multilocal*, *multimedia*, *supersoap*. Останнім часом уважається, що префікс *über-* успішно конкурує з латинським елементом *super-*. Однак, як свідчить наш фактичний матеріал, *über-* не виявляє високої продуктивності щодо утворення дериватів останньої декади.

Не поступається кількісним складом і група гетерогенних елементів зі значенням

заперечення або протилежного значення: *a-*, *anti-*, *bi-*, *contra-*, *de-*, *dis-*, *in-*, *non-*, *un-*. Ці префікси здебільшого додаються до основ прикметників і прислівників, надають мотивуючій основі протилежного сенсу і є продуктивними: *anti-car-jack*, *anti-defamation*, *antiestablishmentarianistic*, *anti-genocide*, *contra-directional*, *disconnected*, *nonbook*, *nongovernment*, *unaided*, *undecorating*, *uninstaller*, *unwired* тощо.

Наведені приклади свідчать, що ця група препозитивних гетерогенних елементів належить до класичних мов і маркується графічним різновидом. Аналіз прикладів показує, що ця група префіксів найчастіше утворює лексичні одиниці із запозиченими основами, але зустрічаються й так звані утворення, у яких префікси додаються до основ, що є власномовними [2, с. 27], наприклад: *antibody*, *anticlimax*, *antilanguage*, *in-depth*, *non-occasion*. Запозичені з латинської мови префікс *de-*, з грецької префікси *bi-*, *a-* вживаються переважно в складі іншомовних слів і не виявляють значної продуктивності, наприклад: *de-alert*, *de-Baatification*, *de-Baatify*, *decertify*, *bi-phobe*, *a-gay*.

Наступну високопродуктивних групу становлять словотвірні елементи іншомовного походження, які відбивають значення процесу, стану, дії, можливості або результату: *-able*, *-age*, *-ance*, *-ation*, *audio-*, *-cide*, *-en*, *-ence*, *-ible*, *-ism*, *-ize*, *-ment*, *-ness*, *philo-*, *-phobia*, *senso-*, *stato-*, *-ward*. За участі зазначених гетерогенних елементів в англійській мові утворилася низка інновацій: *abirritation*, *acceptable*, *activation*, *dissonance*, *drinkable*, *feticide*, *improvement*, *marriage*, *measurement*, *reference*, *vigilance*, *voluntarism* тощо. Препозитивні й постпозитивні елементи процесу, стану, дії, можливості або результату утворюють деривати перехідного характеру переважно від дієслів і прикметників. Головним джерелом їх постачання є французька мова.

Останнім часом, у зв'язку з боротьбою по всьому світі за здоровий спосіб життя й забрудненням навколишнього середовища, спостерігається активізація функціонування дериваційних морфем *agri-*, *anima-*, *aqua-*, *astro-*, *bio-*, *cardio-*, *demo-*, *eco-*, *enviro-*, *geo-*, *helio-*, *hydro-*, *petro-*, *seismo-*, *thermo-*, *toxico-*, *vita-*, *zoo-*. За участі наведених нетранспонуючих елементів утворилися лексичні одиниці, які є іменниками неперехідного харак-

тепу: *agriculture, agribusiness, astroasthenia, astrobotany, aquanautics, aquiherbosa, cardiograph, cardiovascular, geophysics, seismologist, seismometer* тощо. Останніми роками все більш активно виявляє себе синонімічний словотворчий елемент *enviro-* (скорочення слів *environment, environmental*), наприклад: *envirobusiness, envirocorporation, envirocrime, envirogear, environomics, enviropig*.

Особливо варто виокремити префікс *bio-*, що лише наприкінці минулого сторіччя перетворився у високопродуктивний словотвірний елемент. Серед поширених новотворів можна відзначити неологізми *biocentrism, bioceramics, biodesel, biograss* тощо. Крім того, у низці похідних слів, що утворилися за допомогою префіксу *bio-*, реалізуються нові значення цього префікса, наприклад, *bioethics, bioethicist, bioindustry*, які пов'язані з біотехнологією. Наш аналіз указує на той факт, що останніми роками цей префікс стає продуктивним і вже сьогодні можна з упевненістю стверджувати про його домінуючу сходинку.

Стосовно зазначеної групи дериваційних елементів препозитивного характеру вважаємо доречним зазначити, що майже всі вони мають інтернаціональний характер, оскільки утворюють деривати не тільки в англійській, а й у низці інших мов.

Продовжують активно використовуватися гетерогенні елементи, які позначають стан або стать людини, діяльність або професію: віддієслівний і відіменниковий *-er*, який позначає вид діяльності або професію (*cottager, financier, peacemaker, rider, right-winger, winner*); постпозитивний елемент *-ess*, що позначає назву осіб жіночої статі (*actress, waitress*); суфікс германського походження *-ship* утворює лексичні одиниці, які відбивають стан людини в суспільстві або професію (*captainship, chairmanship*).

Стосовно цієї групи вважаємо за потрібне наголосити, що останнім часом спостерігається активна словотворча діяльність за участі елемента французького походження *-crat*. Зазначений гетерогенний елемент виявляє доволі високу словотворчу активність і сприяє утворенню численної кількості інновацій: *advertocracy, digitocrat, educrat, healthocrat, gerontocrat, globocrat, mobocracy, povertyocrat, theocrat, xerocracy*. Усі ці при-

клади маркуються семантичним значенням «високопосадовець або група людей, які мають владу».

У світі бурхливого економічного зростання, економічної діяльності й торговельних взаємозв'язків між країнами по всьому світі набув активності агентивний постпозитивний французький елемент *-preneur* зі значенням «*підприємців різних галузей*». Продуктивність зазначеного елемента підтверджується численною кількістю лексичних одиниць: *biopreneur, ethnopreneur, ideopreneur, infopreneur, philanthropreneur, potpreneur, technopreneur*. Як свідчать наведені приклади, елемент *-preneur* приєднується до будь-яких основ в англійській мові й утворює іменники.

Нещодавно в процесі етимологічної реконструкції набув актуальності гетерогенний елемент італійського походження *-azzi*, який виокремився з лексичної одиниці *paparazzi* й позначає «*репортера будь-якої галузі*». За участі постпозитивного *-azzi* утворено неологізми *paperazzi, peoplerrazzi, rumorazzi, snaparazzi*.

Постпозитивний словотвірний елемент іспанського походження *-ista* існує в англійській мові доволі тривалий час. Однак певний період він не відзначався особливою продуктивністю. Лише останнім часом іспанський елемент виявляє доволі високий рівень активності. За участі *-ista* утворено неологізми *Blairista, Guardianista, fashionista, recessionista, shedista*. Усі інновації з *-ista* мають значення «*прихильник когось або чогось*».

Перші неологізми за участі гетерогенного елемента *-holic* з'явилися ще наприкінці минулого століття. За участі *-holic* у словниковому складі мови нараховується значна кількість інновацій: *chocoholic, clothesaholic, phonaholic, politicoholic, shopaholic, spendaholic, workaholic*. На сучасному етапі цей постпозитивний елемент продовжує своє активне функціонування. Доказом слугують такі інновації останніх років: *surgiholic* «*людина, яка шукає пластичного хірурга й ніколи не є задоволеною*», *teleworkaholic syndrome* «*тенденція для деяких службовців, які виконують роботу вдома, багато працювати*». Варто зазначити, що переважно елемент *-holic* поширений в американському варіанті англійської мови.

Уважаємо за доречне наголосити, що префікси, які надають кореневі значення повторної чи зворотної дії *un-*, *dis-*, *re-*, свого часу виявляли високу продуктивність: *undead*, *disconnect*, *disengagement*, *disinfotainment*, *rearchitect*, *rearrange*, *recycled*, *reengineer*, *remarry*, *retool*. Однак на сучасному етапі не спостерігається їх активна діяльність.

Треба особливо зауважити, що більшість гетерогенних за своїм походженням префіксів мають дещо розмиту, нечітку семантику та їх значення пов'язане з коренем, до якого цей префікс приєднується, а також не останню роль у цьому випадку відіграє й вплив контексту, у якому використовується лексична одиниця, яку утворено за допомогою етимологічно гетерогенних словотворчих елементів, тобто спостерігається модифікація значень іншомовних елементів.

Останніми часами спостерігається активне функціонування германських елементів постпозитивного характеру *-burger* і *-further*. Ці гетерогенні елементи, які виокремлено з лексичних одиниць *hamburger* і *frankfurter* у процесі неправильного членування лексичних одиниць іншомовного походження, увібрали в себе семантику всієї вихідної лексеми. За аналогією до іншомовних лексичних одиниць німецького походження *hamburger* і *frankfurter* в англійській мові утворилася низка похідних: *beefburger*, *buffaloburger*, *chickfurter*, *deerburger*, *hamfurter*, *sausageburger*, *seaburger*. Однак, на відміну від свого етимологічно спорідненого елемента – *burger*, гетерогенний елемент *-further* не відзначається високим рівнем продуктивності.

Суфікси ми класифікуємо стосовно того, яку частину мови вони утворюють. В англійській мові такі суфікси є здебільшого транспонуючими, віддієслівними або відприкметниковими [2, с. 30], оскільки в більшості випадків вони утворюють іменники, які визначають особу, яка щось робить або характеризується певними ознаками, наприклад: *-crat* (позначає чиновника, адміністратора), який відокремився у 80-х роках минулого століття й завдяки якому сформована низка неологізмів таких, як *educrat*, *healthocrat*, *povertyocrat*, за аналогією зі словами *bureaucrat* і *technocrat*; або *-cide* (*suicide*), який набув своєї «актив-

ності» у світі економічної кризи, коли засоби масової інформації (ЗМІ) заповнили репортажі про самогубство людей, які збанкрутіли або не спроможні повернути банківські кредити (*bullycide*, *copicide*, *shoecide*); *-phobia*, який позначає страх людини щодо чого-небудь (*agoraphobia*, *nyctophobia*, *cyberphobia*).

Аналіз фактичного матеріалу свідчить, що етимологічно гетерогенні префікси найчастіше додаються до дієслів і прикметників (*anti-spam*, *megarich*, *megapowerful*) і є транспонуючими, тобто які додаються до конкретних іменників, і нетранспонуючими (*antilanguage*, *aqua-tourism*, *aqua-tourist*, *biosafety*, *biosteel*).

Префікси прикметників та іменників в англійській мові досить різноманітні з погляду їх значення, наприклад: *agri-* (пов'язаний із сільським господарством), *-azzi*, *-crat*, *-preneur* (позначають професію або становище людини в суспільстві), *bio-* (пов'язаний із біологією), *-burger* і *-further* (відбивають назви їжі), *eco-* (пов'язаний із проблемами навколишнього середовища), *hyper-* (пов'язаний із великими розмірами або об'ємом чого-небудь), *mega-* (надзвичайно великий) тощо. Під час аналізу продуктивності тієї чи іншої словотворчої морфеми ми виходили з частотності їх відтворення й активності функціонування в мовленні. При цьому найбільш продуктивними виявилися: *anti-*, *bio-*, *mega-*, *super-*, *-phobia*, тому що саме ці етимологічно гетерогенні елементи формують численні лексичні інноваційні ряди в сучасній англійській мові та відбивають взаємозв'язок між подіями в навколишньому світі й соціумами.

Аналіз фактичного матеріалу свідчить, що етимологічно гетерогенні елементи демонструють широку варіативність у корпусі нашої вибірки. Таким чином, аналіз словотворчих елементів сучасної англійської мови доводить, що іншомовні елементи являють собою найбільш продуктивну групу словотворчих засобів для появи нових лексичних одиниць. Перспективою подальшого дослідження розробок може слугувати детальний аналіз функціонування іншомовних словотвірних афіксів у корпусі певної тематичної галузі, а саме: економічної, політичної, медичної, торгівельної, туристичної тощо.

ЛІТЕРАТУРА

1. Зацний Ю.А. Сучасний англомовний світ і збагачення словникового складу. Львів : ПАІС, 2007. 228 с.
2. Верба Л.Г. Порівняльна лексикологія англійської та української мов. Вінниця : НОВА КНИГА, 2003. 160 с.
3. Ayto John. A Century of New Words. New York, Oxford : Oxford University Press, 2007. 250 p.
4. Delahunty A. From Bonbon to Cha-cha Oxford Dictionary of Foreign Words and Phrases. New York, Oxford : Oxford University Press, 2008. 411 p.
5. Martin H. Manser. The Facts on File Dictionary of Foreign Words and Frases. New York : Checkmark Books, 2008. 469 p.
6. Mary Varchaver. The Browser's Dictionary of Foreign Words and Phrases. New Jersey : Castle Books, 2006. 269 p.
7. Maxwell Kerry. Brave New Words (A Language Lover's Guide to the 21st Century). Pan books, 2007. 218 p.
8. Rhodes Chloe. A Certain "Je Ne Sais Quoi" (The Origin of Foreign Words Used in English). London, 2009. 174 p.

REFERENCES

1. Zatsnyi, Yu.A. (2007). Suchasnyi anhlomovnyi svit i zbahachennia slovnykovoho skladu [The modern English-speaking world and vocabulary enrichment]. Lviv: PAIS, 228 p. [in Ukrainian].
2. Verba, L.H. (2003). Porivnialna leksykolojiia anhliiskoi ta ukrainskoi mov [Comparative lexicology of English and Ukrainian languages]. Vinnytsia: NOVA KNYHA, 160 p. [in Ukrainian].
3. Ayto John, A. (2007). Century of New Words. New York, Oxford: Oxford University Press, 250 p.
4. Delahunty, A. (2008). From Bonbon to Cha-cha Oxford Dictionary of Foreign Words and Phrases. New York, Oxford: Oxford University Press, 411 p.
5. Martin, H. (2008). Manser. The Facts on File Dictionary of Foreign Words and Frases. New York: Checkmark Books, 469 p.
6. Mary Varchaver. (2006). The Browser's Dictionary of Foreign Words and Phrases. New Jersey: Castle Books, 269 p.
7. Maxwell Kerry. (2007). Brave New Words (A Language Lover's Guide to the 21st Century). Pan books, 218 p.
8. Rhodes Chloe. (2009). A Certain "Je Ne Sais Quoi" (The Origin of Foreign Words Used in English). London, 174 p.